

Lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle alueellisen junaliikenteen järjestämisen pilottihankkeesta sekä osto- ja velvoiteliikenteen kehittämisestä vuosina 2020-2022

4968/00.03.00/2018

Kh 08.10.2018 § 326

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt 11.9.2018 lausuntoa alueellisen junaliikenteen järjestämisen pilottihankkeesta sekä osto- ja velvoiteliikenteen kehittämisestä vuosina 2020-2022. Liikenne- ja viestintäministeriö suunnittelee rautateiden osto- ja velvoiteliikenteen seuraavaa kautta vuodesta 2020 alkaen. Nykyinen ostoliikennesopimus ja päätös velvoiteliikenteestä ovat voimassa vuoden 2019 loppuun. Tulevalla kaudella on tarkoitus pilotoida yhdessä alueiden kanssa alueellista liikennettä sekä tarkastella muutoinkin osto- ja velvoiteliikenteen kokonaisuutta ottaen huomioon alueiden tarpeita.

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lisäksi lausuntopyyntössään jakelussa olevia viranomaistahoja ilmoittamaan kiinnostuksensa osallistua pilottiyhteistyöhön uuden ostoliikennesopimuksen ja velvoitepäättöksen valmistelussa ja toteutuksessa. Tavoitteena on yhteisesti valittujen alueiden sekä liikenne- ja viestintäministeriön kesken laatia suunnitelmat alueellisen liikenteen pilottihankkeiksi, joissa liikennöintiä pyritään kehittämään nykyisestä. Pilotti on määrä toteuttaa hakumenettelyla siten, että esimerkiksi kunnat ja maakuntien liitot voisivat muodostaa yhteenliittymiä ja hakea mukaan pilottiin. Liikenne- ja viestintäministeriö valitsee varsinaiseen pilottiin mukaan 1-3 aluetta, joiden kanssa laaditaan yhteiset junaliikenteen aikataulusuunnitelmat. Tämän jälkeen liikennöinnistä pyydetäisiin tarjousta VR:lta. Pilottihankkeiden tavoitteena tulee olla matkustajamäärien ja joukkoliikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen.

Suomen hallitus on päättänyt, että rautateiden henkilöliikennepalvelut avataan kilpailulle vaiheittain. Ensimmäisenä kilpailutetaan Etelä-Suomen taajamajunaliikenne. Kilpailun avaaminen on läheisesti kytköksissä alueellisen liikenteen tulevaisuuteen, sillä se muuttaa osto- ja velvoiteliikenteen sopimuskokonaisuutta merkittävästi nykyisestä. Kilpailutetun liikenteen on tarkoitus alkaa kesäkuussa 2022. Kouvolaa palvelevat taajamajunayhteysvälit Kouvola-Lahti-Helsinki, Kouvola-Kotka ja Lahti-Riihimäki sisältyvät ensimmäiseen taajamajunaliikenteen kilpailutukseen.

Liikkumistarpeiden ja -mahdollisuuksien kannalta Kouvola sijaitsee rautatieliikenteen näkökulmasta erittäin keskeisesti. Kouvolasta on raideliikenneyhteydet neljään ilmansuuntaan; Lahden kautta Helsinkiin, Kotkaan, Lappeenrannan kautta Joensuuhun sekä Mikkelin ja Kuopion kautta Ouluun. Lisäksi Kouvolan kautta kulkee Suomen rautateiden kansainvälinen henkilöliikenne Pietariin ja Moskovaan.

VR-Yhtymä Oy:n järjestämä markkinaehtoinen henkilöjunaliikenne on huolehtinut yhteysistä Kouvolasta Lahden ja Helsingin, Lappeenrannan sekä Mikkelin suuntiin sekä päinvastoin. Osa Lahden ja Helsingin suunnan liikenteestä on ostoliikennettä.

Kouvolan kaupungin liikennöintimahdollisuuksiin suoraan vaikuttavaa rautateiden ostoliikennettä on yhteysväleillä Kouvola-Kotka ja Kouvola-Lahti sekä velvoiteliikennettä yhteysväleillä Lahti-Riihimäki. Kouvolan ja Kotkan välinen henkilöjunaliikenne on kokonaisuudessaan ostoliikennettä. On havaittavissa, kuten lausuntopyyntöissä mainitaan, että alueellinen liikenne osin on suunniteltu toimimaan ensisijaisesti kaukojunien liityntäyhteyksinä eikä nämä vuorot välttämättä palvele alueen sisäistä liikennettä.

Osto- ja velvoiteliikenteen järjestelyt vaikuttavat matkaketjujen toimivuuden ja hinnoittelun näkökulmista asianomaisia osto- ja velvoiteliikenteen junavuoroja ja yhteysvälien liikennöintiä huomattavasti laajemmin. Muutokset markkinaehtoisessa liikenteessä on havaittu vaikuttavan myös henkilöjunien keskinäisten matkaketjujen toimivuuteen tai hinnoitteluun.

Junayhteydet Kouvola-eri ilmansuuntiin ovat tieliikenteeseen verrattuna nopeita. Tämän johdosta junayhteyksiä käytetään työmatkoihin, työasiointimatkoihin, opiskelumatkoihin sekä vapaa-ajan matkoihin. Kuitenkin joukkoliikennematkojen hinnoittelu, joukkoliikenteen matkaketjujen ja meno-paluu-yhteyksien toimimattomuus sekä käyttäjien tottumukset yhä ylläpitävät henkilöauton kilpailukykyä matkustamisessa.

Työssäkäyntialueet ovat jatkaneet yhä laajentumistaan, minkä johdosta työmatkojen tekeminen junalla tulee turvata jatkossa osto- tai velvoiteliikenteellä, mikäli markkinaehtoiselle henkilöjunaliikenteelle ei ole vielä edellytyksiä. Työssäkäyviä henkilöitä palvelevien junavuorojen voidaan katsoa soveltuvan myös opiskelijoille, jotka kulkevat päivittäin naapurikaupungeista tai lähialueiden seisakkeilta opiskelupaikkakunnilleen. Vuonna 2015 valmistuneen Kymenlaakson liikennestrategian mukaan henkilöliikenteen olosuhteiden kehittämistavoitteena edistetään arjen kestävästä liikkumisesta erityisesti työssäkäynti- ja opiskelijaliikenteessä.

Kouvolan kaupunki esittää, että seuraavien yhteysvälien liikkumistarpeisiin löydetään asiakaslähtöinen ratkaisu päätettäessä osto- ja velvoiteliikenteen vuoroista ja aikatauluista.

Kouvola-Kotka

Junaliikenne on tällä hetkellä nopein tapa matkustaa Kouvola ja Kotkan välillä. Arkisin Kotkan ja Kouvola välillä liikennöi seitsemän edestakaista taajamajunavuoroa. Lauantaisin edestakaisia junavuoroja on viisi ja sunnuntaisin neljä. Junavuorojen aikatauluja on parannettu vastaamaan päivittäisen työssäkäynnin ja opiskelumatkojen tarvetta. Tässä on kuitenkin vielä kehitettävää. Edelleen aikataulujen kehittämiseksi on tarvetta, junavuorot vastaavat päivittäisen liikennöinnin tarvetta. Esimerkiksi Kymenlaakson keskussairaalan työntekijöistä edes aamuvuoroa tekevällä työntekijällä ei ole mahdollisuutta käyttää junaa työmatkoihin sa aikataulujen sopimattomuuden vuoksi. Ilta- tai yövuorossa olevalla ei ole joukkoliikenteen hyödyntämismahdollisuutta Kouvola ja Kotkan välillä lainkaan.

Kouvola-Kotkassa pidettäviin tapahtumiin tai Kotkasta Kouvolaan tapahtumiin osallistuminen joukkoliikenteellä on mahdotonta illan viimeisten junien varhaisen lähtöajan vuoksi. Kouvola ja Kotkan väliltä vähennettiin maaliskuussa 2016 yksi edestakainen henkilöjunavuoro; yö-

häisillan vuoro Kouvolasta Kotkaan ja takaisin Kouvolaan, mikä heikensi myöhäisillan kulkumahdollisuuksia junalla Kouvolan ja Kotkan välillä.

Työssäkäynti ja opiskelijaliikenne Kouvolan ja Kotkan välillä on jatkuvasti kasvanut. Kouvolan ja Kotkan välisten työ- ja opiskelumatkoja palvelevien junavuorojen aikatauluja tarkistamalla matkustajamäärien odotetaan seudulla nousevan myös pääteasemien välisiltä seisakkeilta. Tämänhetkiset henkilöjunaliikenteen vuorojärjestelyt Kouvolan ja Kotkan välillä pidentävät tuntuvasti työ- ja opiskelupäivään käytettyä aikaa verrattuna oman auton käyttöön ja heikentävät merkittävästi henkilöjunaliikenteen kilpailukykyä päivittäisessä matkustamisessa. Nykyistä sujuvammilla vaihtoyhteyksillä Kouvolaan juna saataisiin lisäksi nopeimmaksi tavaksi matkustaa myös Kotkan ja Mikkelin sekä Kotkan ja Lappeenrannan välillä.

Kouvola-Lahti-Helsinki

Kouvolan ja Helsingin välillä on tällä hetkellä varsin kilpailukykyinen markkinaehtoinen henkilöjunavuorotarjonta. Maaliskuussa 2016 aikataulumuutosten yhteydessä junavuorotarjontaan tuli merkittävä heikennys, kun Helsingistä Lahden kautta Kouvolaan tullut myöhäisillan junayhteys lakkautettiin. Ennen heikennystä illan viimeinen junayhteys Helsingistä Kouvolaan lähti kello 22:41. Nykyisin tätä yhteyttä vastaavan yhteyden pääteasema on Lahti, jolloin viimeinen junayhteys Kouvolaan lähtee Helsingistä jo 20:19. Tämä käytännössä estää junan käytön molempiin kulkusuuntiin (myös Kouvolaan Helsinkiin), mikäli paluu Helsingistä on mahdollinen vasta myöhemmin illalla. Tämän kaltaisia tilanteita ovat töihin liittyvän matkustamisen lisäksi mm. lentokenttäyhteydet Helsinki-Vantaan lentoasemalle illalla saapuivilta lennoilta sekä iltatilaisuuDET ja -tapahtumat pääkaupunkiseudulla. VR-Yhtymä Oy tarjoaa Lahteen saakka edelleen Helsingistä 21:35 ja 23:10 lähtevät junayhteydet, mutta ne eivät palvele Kouvolaan tulevia matkustajia. Kouvolan kaupunki on esittänyt aiemmin VR-Yhtymä Oy:lle sekä liikenne- ja viestintäministeriölle, että Helsingin ja Kouvolan välinen iltajunayhteys palautetaan seuraavan aikataulumuutoksen yhteydessä. Tätä ei ole kuitenkaan toteutettu.

Markkinaehtoinen henkilöjunaliikenne palvelee varsin hyvin Kouvolan ja Lahden välistä henkilöliikennettä. Kouvolan ja Lahden välistä ostoliikennettä käytetään Kouvolan ja Lahden välisiltä seisakkeilta työ-, opiskelu- ja asiointimatkoihin aikataulujen sallimissa puitteissa. Henkilöjunavuorojen täydentäminen Lahdesta Kausalan kautta Kouvolaan ja Kouvolaan Kausalan kautta Lahden suuntaan parantaisi nykyistä palvelutasoa ja osaltaan liittäisi nykyiset Pohjois-Kymenlaakson kunnat kilpailukykyisellä joukkoliikennetyhteydellä toisiinsa.

Osto- ja velvoiteliikenne

Kouvolan kaupungin kannalta ostoliikenteen henkilöjunavuorojen tulee palvella ja tukea päivittäistä työ-, työasiointi- ja opiskelumatkoja sekä vapaa-ajan matkoja kahdensuuntaisesti pääteasemien ja muiden pysähdyspaikkojen välillä, mikäli markkinaehtoista henkilöjunaliikennettä ei ole tarjolla. Vaikka tämänhetkinen ostoliikennesopimus on voimassa 31.12.2019 saakka, sitä tulee voida päivittää asiakaslähtöisesti jo aiemmin.

Joukkoliikenteen palvelutasoa tulee parantaa erityisesti päivittäisessä kahdensuuntaisessa työmatka- ja opiskelijaliikenteessä Kouvolan ja Kotkan välillä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää junien aikataulujen ja työvuorojen ja opiskelupäivän alkamis- ja loppumisajankohtiin. Tällä hetkellä taajamajunavuorot eivät kattavasti palvele päivittäistä kahdensuuntaista työmatka- ja opiskelijaliikennettä. Kaakkois-Suomen ammatikorkeakoulu on käynnistänyt syyskuussa 2018 Kotka-Kouvola yhteysvälin kehittämishankkeen, johon Kouvolan kaupunki on esittänyt sisällytettävän Kouvolan ja Kotkan välisen työmatka- ja opiskelijaliikenteen kartoituksen, joka tukee kaupunkien välisen taajamajunaliikenteen aikataulujen kehittämistä markkinoiden samalla taajamajunaa monin tavoin kilpailukykyisenä liikkumisvaihtoehtona.

Kouvolan kaupungin kannalta kriittisin junavuoro osto- ja velvoiteliikenteessä on myöhäisillan henkilöjunayhteys Helsingistä Lahden kautta Kouvolaan, jolla turvataan kahdensuuntaisen junayhteyden hyödyntäminen töihin liittyvän matkustamisen lisäksi mm. illalla saapuvilta lennoilta Helsinki-Vantaan lentoasemalta sekä pääkaupunkiseudulla illalla järjestettävistä tilaisuuksista ja tapahtumista.

Kouvolan paikallisliikenteessä käytetään Waltti -lippu- ja maksujärjestelmää, jonka toiminta kattaa yli 20 keskeisintä kaupunkiseutua ympäri Suomea. TVV lippu- ja maksujärjestelmä Oy (LMJ) on kuntien yhteinen IT-palvelu- ja hankintayhtiö, joka tarjoaa lippu- ja matkustusjärjestelmäpalveluita joukkoliikenteen toimivaltaisille viranomaisille. LMJ hallinnoi ja ylläpitää Waltti -lippu- ja maksujärjestelmää.

Alueellisen liikenteen pilotointi

Kouvolan kaupunki on ollut yhteydessä Kotkan kaupunkiin ja Kymenlaakson liittoon alueellisen liikenteen pilotointihakemuksen laatimiseksi. Lisäksi Kaakkois-Suomen ELY-keskus yhtenä maakunnan toimivaltaisena joukkoliikenneviranomaisena on pyydetty mukaan pilotointihakemuksen valmisteluun. Alustavasti maakunnallinen pilotointihakemus keskittyisi Kotkan ja Kouvolan välisen taajamajunaliikenteen asiakaslähtöiseen kehittämiseen tavoitteenaan Kymenlaakson liikennestrategian mukaisesti raideliikenteen matkustajamäärien ja joukkoliikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen.

Lisätietoja: kehitysjohtaja Petteri Portaankorva, puh. 020 615 1287, petteri.portaankorva(a)kouvola.fi

Kaupunginjohtajan ehdotus:

Kaupunginhallitus antaa liikenne- ja viestintäministeriölle edellä esitetyn lausunnon sekä päättää osallistua pilottiyhteistyöhön yhdessä Kotkan kaupungin, Kymenlaakson liiton ja Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen kanssa, mikäli edellä mainitut osapuolet päättävät laatia pilottihakemuksen liikenne- ja viestintäministeriölle.

Kaupunginhallituksen päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa:

Kouvolassa 16.10.2018

Hallintosihteeri

Arja Mikkola-Lehtinen
allekirjoitettu koneellisesti

Jakelu

Liikenne- ja viestintäministeriö
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
Kymenlaakson Liitto
Kotkan kaupunki
Kehitysjohdaja Portaankorva Petteri